Tomislav Bandin

AZ ÚJRATERMELÉSI FOLYAMATOK A SZOCIALISTA ÖNIGAZGATÁSÚ TÁRSULTMUNKA-SZERVEZETEKBEN

II. rész

IV.

A TÁRSULTMUNKA-ALAPSZERVEZETEK KÖZÖTTI GAZDASÁGI VISZONYOK ÉS AZ ÚJRATERMELÉSI FOLYAMATOK

A III. fejezetben (lásd a Létünk előző számát) megállapítottuk, hogy a munkaszervezet keretében a zökkenésmentes újratermelési folyamat lebonyolódása előfeltételezi a közös késztermék termelését, valamint a közös bevétel megvalósítását és reális elosztását.

Ugyanakkor azt is megállapítottuk (a II. fejezetben), hogy a termelési-technológiai egység mellett is parcializálódnak és individualizálódnak az újratermelési folyamatok, amennyiben a társult munka alapszervezetek között *klasszikus* adásvételi viszonyok állnak fenn. A közös bevétel elosztásának viszonyai és az adásvételi viszonyok mögött tehát a társultmunka-alapszervezetek közötti *gazdasági viszonyok* állnak, mint az újratermelési folyamat „elkerülhetetlen közbeeső láncszemei", melyek célja a késztermék mint áru termelése és az alapszervezetek jövedelemszerzése.

Ezek szerint a gazdasági viszonyok nemcsak a társult munka alapszervezetek *jövedelme* megvalósításának (szerzésének) tényezői, habár gyakran leegyszerűsítve annak tartják őket, hanem a *zökkenésmentes és gazdaságilag hatékony újratermelési folyamatok* biztosításának tényezői, melyek kezdő és befejező szakaszát *a termelés* (T....T) képezi. Ezért a társultmunka-alapszervezetek gazdasági viszonyai rendezettségének kell biztosítania a társultmunka-szervezetek újratermelésének két alapvető célját is.

Ezek: 1) a késztermék optimális termelése, és 2) az optimális jövedelem megvalósítása (szerzése). A gazdasági viszonyok leegyszerűsített, egyoldalú szemlélete — melyek szerint azok csak a társultmunka-alapszer-

vezetek jövedelemmegvalósításának (szerzésének) tényezői — az *újratermelési folyamat parcializálódásához, valamint a célok és érdekek individualizálódásához* vezethet. Az ilyen felfogás pedig oda vezet, hogy a jövedelem az újratermelés *célja*. Mivel azonban a jövedelmet kizárólag a társultmunka-alapszervezetekben lehet megvalósítani, ezt a célt olyan mértékben lehet individualizálni, hogy a közös cél — mely a késztermékek termelésében valósulna meg a társadalmi szükségletek kielégítése érdekében — tényleg „szükséges rossz" lesz, az egyéni célok elérésében és az érdekek érvényesítésében. Ezzel tehát megszakad az újratermelés által meghatározott törvényszerű és logikus kapcsolat a *termelés és jövedelem*, valamint a társadalmi érdekek (a társadalmi szükségletek optimális kielégítése) és az egyéni célok között. A munkaszervezeten és az összetett munkaszervezeten belül a jövedelmi viszonyok, tehát a gazdasági viszonyok *középpontjában* nem a *közös termék* mint áru *termelésének hatékonysága* áll, hanem az egyéni termékek — félkész termékek *ára*. Éppen az ilyen viszonyok vezetnek a klasszikus gazdasági viszonyokhoz; a társultmunka-alapszervezetek közötti adásvételi viszonyokhoz. Az ilyen viszonyok pedig a célok és érdekek összeütközéséhez vezetnek, és sor kerül az újratermelési folyamat *folytonosságának megszakítására* és egy olyan *nyomásra*, mely szerint az egyéni érdekek nem a közös termék megnövekedett és hatékonyabb termelése által valósulnak meg, hanem a *magasabb* árak által. A magasabb árak vonatkoznak úgy az egymás közötti forgalomra, mint azokra a késztermékekre, melyek áruként kerülnek a társadalmi fogyasztásba. A célok és érdekek összeütközése munkaszervezeten belül, a termelés (újratermelés) gazdasági hatékonyságának csökkenése, az újratermelési (termelési) folyamatok folytonossága megszakításának lehetősége és az állandó nyomásgyakorlás az árakra (az inflációhoz vezető út) a társultmunka-alapszervezetek között rosszul felállított és megteremtett gazdasági viszonyok következménye. Tehát, mint mondani szokás, rossz a társultmunka-alapszervezetek közötti gazdasági viszonyok önigazgatási szervezettsége. Ezek, a társultmunka-alapszervezetek között rosszul kialakított gazdasági viszonyok (lehetséges) következményei visszavezethetnek bennünket a kiinduló feltevéshez, mely szerint: *a közös termék és a közös bevétel reális elosztása* képezi az újratermelési folyamat *zökkenésmentes* és *hatékony* lebonyolódását.

Marxnak abból a feltevéséből kiindulva, hogy: „Minden olyan termelésben, mely nem közvetlenül a saját szükséglet kielégítésére irányul, a terméknek áruként kell forognia, azaz eladásra kell kerülnie..."[1] és figyelembe véve a tényt, mely szerint a közös termék a jövedelem megvalósításának (szerzésének) feltétele (II. fejezet) a társultmunka-alapszervezetekben; megállapíthatjuk, hogy a gazdasági viszonyok problémája a realitás prizmáján törik meg a közös bevétel elosztásában.[2]

1. A közös bevétel reális elosztása és az újratermelési folyamatok

Elvszerűen, a közös bevételt a társultmunka-alapszervezetek között, a közös termékekbe való befektetéseik — élő és holt munkájuk — *irányában* kell elosztani. Ez a feltétele annak, hogy a társult munka alapszervezet teljes összegben újratermelhesse az elhasznált eszközöket és jövedelmet valósítson meg. Más szóval, ez az újratermelési folyamat (az egyszerű és különösen a bővített) folytonosságának feltétele és a társultmunka-alapszervezetek, illetve a közös termék termelésében részvevők céljainak és érdekeinek összehangolása.

A közös termék, mint a termelési-technológiailag összekapcsolt társultmunka-alapszervezetek munkájának eredményét (termelését), a tényleges piaci árakon értékesítik. A termékek értékesítésével tehát, megvalósul a közös bevétel:

(15)

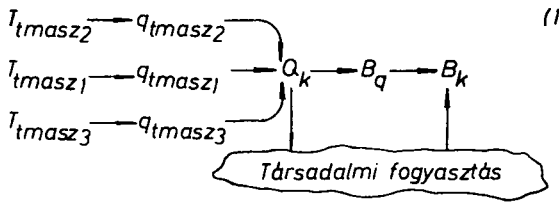

B_q = az egységnyi termék piaci ára

Ebből logikusan következik, hogy: minden társultmunka-alapszervezet az elhasznált eszközök újratermelésében és a jövedelem megvalósításában (szerzésében) a *piaci árakhoz*, illetve a *közös bevételhez* kapcsolódik. A piaci ár, illetve a közös bevétel képezi a reális anyagi-gazdasági keretet és az egységes újratermelési folyamat lebonyolódásához. Tehát annak az újratermelési folyamatnak lebonyolódását biztosítja, amely a munkaszervezetek rendszere által a különböző munkafolyamatokat termelési-technológiai egységgé egyesíti.

Azzal a megállapítással összhangban (III. fejezet), hogy a közös késztermék termelésének és a közös bevétel megvalósításának feltételeiben hatni kell az *egységes* (egész) újratermelési folyamatra, és abból a tényből kiindulva, hogy jövedelemre a társultmunka-alapszervezetekben lehet szert tenni, a közös bevétel reális elosztásával szükséges az objektíván adott újonnan termelt értékrész *újraelosztási lehetőségének megakadályozása*.[3] Ugyanis az újraelosztás gazdasági, szociális és erkölcsi okokból is zavart kelthet az újratermelési folyamatokban, tehát a késztermék termelésében és a jövedelem megvalósításában (szervezésében). Valójában a társultmunka-alapszervezetek közös bevételének reális elosztása mutat rá az újraelosztás politikájának, elvének és módszerének gyakorlati kérdéseire.

Abból a reális és objektív tényből kiindulva, hogy a késztermeket a

tényleges piaci árak alapján értékesítik, a gyakorlatban a közös bevétel elosztásának megoldásai gyakran ezeken a piaci árakon alapulnak. Mivel az újratermelési folyamat zökkenésmentes lebonyolódásának előfeltétele a közös bevétel reális elosztása, felmerül a kérdés: hogyan teljesíti a piaci ár ezt a feltételt? Elméletileg, a piaci ár lehetővé teszi a reális, a befektetés arányában történő közös bevétel elosztását abban az esetben, ha egyenlő a termék-félkésztermék értékével és a közös bevétel, valamint a késztermék értéke közötti különbség egy részével. Ezek szerint a közös bevétel és érték közötti különbség egy része, amely a társultmunka-alapszervezeteket illeti meg, arányos kell legyen az alapszervezetek terméke-félkészterméke értékének a késztermék értékéhez való hozzájárulásával.

A reális gazdaságban azonban kicsi a valószínűsége annak, hogy a termékek-félkésztermékek (tehát a közös késztermék „részei") *alkalmazott* piaci ára, amely a társultmunka-alapszervezet terméke-félkészterméke részére alakul ki, azonos lesz az elméletileg objektív piaci árral. A két ár között *eltérés* lesz. Ez az eltérés (különbség) *lerombolja* a közös bevétel elosztásának reális alapjait, de megbonthatja az újratermelési folyamat zökkenésmentes lebonyolítását is. Az eltérések akkorák lehetnek, hogy veszélybe sodorják ezen folyamatok lebonyolítását is, illetve a közös késztermék termelését. Ezért kicsi a valószínűsége annak, hogy a piaci ár alkalmazásával reálisan eloszthatóa közös bevétel a társultmunka-alapszervezetekben. Vitathatatlan azonban, hogy a piaci áraknak kell képezniük ezen elosztás önigazgatói kritériumainak kiindulópontját.[4]

A közös bevétel elosztásának önigazgatásilag meghatározott kritériumai alakulhatnak a *módosított piaci árakon* is. A piaci árak módosítása elvszerű feltételeket teremt a közös bevétel elosztásában jelentkező irrealitások kiküszöbölésére, amelyeket ebben az elosztásban a tényleges piaci árak idéznek elő. Vagyis előfeltételek létesülnek az érték, illetve a közös bevétel egy részének *tudatos, tervszerű és önigazgatású* (tehát megbeszélt) irányítására, a meghatározott társult munka alapszervezetek felé.

A piaci árak módosítóinak elv szerint két gazdasági-társadalmi funkciója lehet:

1. a társultmunka-alapszervezetek befektetése tömegének, mint a közös bevételbe való részesedés alapjának reális (objektív) értékelése és

2. az érték egy részének (illetve a közös bevételnek) tudatos, tervszerű és önigazgatási alapokon való irányítása meghatározott társultmunka-alapszervezetek felé.

A realitás problémája (a befektetés tömege alapján) a társultmunka-alapszervezeteknek a közös bevételhez való hozzájárulása objektív értékelésekor a módosító tényezőkre vezethető vissza. Amennyiben azok biztosítják e hozzájárulás reális értékelését a közös bevételhez, akkor a társultmunka-alapszervezetek részesedése ebből a bevételből megegyezik termékeik-félkészterméke ik *értékével*,[5] mely beépült a közös késztermék-

be és a közös bevétel és érték közötti különbség egy részével. A módosító tényező ez esetben, az objektív gazdasági kritériumok szempontjából *reális*. A módosító tényező tömege egyenlő a közös bevétel és érték közötti különbséggel:

$$\Delta b = B_k - \acute{E}_k$$

Δb = a módosító tömege, B_k = közös bevétel,

$\acute{E}_k$ = a közös termék értéke

A reális gazdaságban, mint már említettük, az érték nem ismeretes; ismert a piaci ár, mely *ingadozik* az értékhez viszonyítva. Mivel a közös késztermék értéke ismeretlen, ismeretlenek e termék „részei" is; tehát a termék-félkésztermék értékei is, melyek belekerülnek a közös késztermékbe. Ezért a piaci ár módosítóját, mint a társult munka alapszervezetek közös bevételéhez való reális és objektív hozzájárulását *lehetetlen megállapítani*.

Tehát, más szóval, lehetetlen a tényleges piaci árat, a módosító segítségével olyan árra *visszavezetni*, amely kifejezi „a rész" értéke (a társult munka alapszervezetek) részesedését a közös kész termékben — tehát az összértékben.

Ezekből a megállapításokból, arra következtethetünk, hogy a *módosított* piaci árakat — mivel lehetetlen megállapítani az objektív módosítókat — az újratermelési folyamat megszervezésében, illetve a közös bevétel felosztásában csak akkor kell használni, ha az érték egy részének, illetve a közös bevételnek (valójában tehát a *jövedelemnek)* tudatos, tervszerű és önigazgatási alapokon meghatározott munkaszervezetek felé való *irányításáról* van szó;[6] ezek *felgyorsított* fejlődése céljából, illetve az *egész;* tehát a társultmunka-szervezet és az összetett társultmunka-szervezet fejlődése érdekében.

A közös bevétel elosztásának sajátos, önigazgatásilag megformált kritériuma az úgynevezett *módosított költségvetési elven*[7] alapul. Az árak, melyek ezen elv alapján alakulnak ki, bizonyos értelemben belső megbeszélt piaci árak.

A belső árak, melyek az úgynevezett módosított költségvetési elven alapszanak, az *állandó (fix) költségek*[8] *és a tervezett felhalmozás* összegét képezik. Ha az állandó költségek egyenlőek az objektívan feltételezett (szükséges, nélkülözhetetlen) költségekkel,[9] akkor az ily módon meghatározott árak valósága a tervezett felhalmozás realitásától függ. A felhalmozás reális tervezése a reálisan tervezett közös bevételen és a társultmunka-alapszervezet állandó költségein alapul. A reálisan betervezett közös bevételből és az állandó költségekből kell kiszámítani minden társultmunka-alapszervezet felhalmozását. A tervezett felhalmozást a következőképpen határozzuk meg:

$$Jf_{tmasz...} = Jf_k * e_{jf}$$

$$e_{jf} = \frac{Ká_{tmasz}}{Ká_k}$$

$$Jf_k = Bk - Ká_k$$

Ezen elv szerint a belső árat a következőképpen határoztuk meg:[10]

$$B_{qb_{tmasz...}} = Ká_{tmasz} \ldots + Jf_{tmasz...}$$

Jf_{tmasz} = a társultmunka-alapszervezet tervezett felhalmozása,

Jf_k = közös termék tervezett felhalmozása;

e_{jf} = a társultmunka-alapszervezetnek a közös késztermék felhalmozásában való részesedési együtthatója,

$Ká_k$ = a közös késztermék állandó (fix) költségei,

$Ká_{tmasz}$ = a tmasz állandó költségei; B_k = közös bevétel,

$B_{qb_{tmasz}}$ = az egységnyi termék belső ára.

Ezen elv alapján létrejött belső ár magasfokú gazdasági realitással rendelkezik a közös bevétel felosztásában. E realitás feltétele: az állandó költségek elvont módon való meghatározása és a közös bevétel *reális* tervezése.[11]

2. *Eltérések a közös bevétel reális felosztásától és az újratermelési folyamatok*

Amennyiben a közös bevételnek a társultmunka-alapszervezetekre való felosztását a piaci ár alapján végzik, akkor az értéktől való eltéréseik (a kínálat és a kereslet viszonyának hatása, valamint a megbeszélt mércék a társadalmi újratermelés szervezésében[12] a monopolista helyzetek és visszaélések következményeként stb.) olyan méretűek lehetnek, hogy zavart kelthetnek, sőt meg is szakíthatják az újratermelési folyamatot.[13] Az újratermelési folyamatok (a termelés) leszűkítésével vagy megszakításával, leszűkül vagy le is áll a késztermékek termelése, s így a munkaszervezet nem végezheti társadalmi funkcióit — kötelezettségeit a társadalmi fogyasztással szemben, a társultmunka-alapszervezetek viszont vagy nagy megrázkódtatással működnek (pl. akkora jövedelmet valósítanak meg, hogy ezzel nem tudják biztosítani a személyi fogyasztás „szokásos" szint-

jét), vagy egyáltalán nem is képesek gazdasági tevékenység kifejtésére (pl. az alkotóelemek elvesztése miatt).

Az előző pontban megállapítottuk, hogy a piaci ár módosító tényezőjét képtelenség reálisan (objektívan) meghatározni. Ezért a közös bevétel elosztásának feltételei között, az ily módon megállapított belső árak alapján, maga a módosító tényező irrealitása „tolja" a társultmunka-alapszervezeteket a „pozitív" irreális módosító tényező megvalósítása felé. Más szóval a társultmunka-alapszervezeteket az egyéni célok és érdekek megvalósítására „biztatja". Ahelyett tehát, hogy az *irreális,* gyakran tervszerűtlen piaci árakat módosítanák, a *szubjektivizmust* vezetik be a közös bevétel felosztásába, ami viszont az egyéni célok és érdekek megvalósítását szorgalmazza. Erkölcsi (és önigazgatói) szempontból nézve a szubjektivizmus veszélyesebb lehet a tervszerűtlen piaci áraknál, habár gazdasági hatékonyságuk *azonos.* Mert, amennyiben a személyes vagy csoportos tényezők a gazdasági (tehát anyagi) tényezők közé keverednek, erkölcsi alapokon nyugvó *szociális szakadást* idéznek elő. A gazdasági viszonyok, s ezzel gyakran az újratermelési folyamatok megszakítása reális valósággá válik, különösen akkor, ha megvannak a termelési-technológiai indítékok (a termékek-félkésztermékek közvetlenül a külső piacon történő értékesítésére). A „pozitív" irreális módosító tényezőt nem kell összetéveszteni a meghatározott alapszervezetek felé történő tudatos, tervszerű és önigazgatási alapokon nyugvó jövedelemirányítással. A „pozitív" irreális módosító tényező mögött a célok és érdekek individualizálására irányuló törekvés (gyakran *hajsza)* áll. A tudatos, tervszerű és önigazgatási alapokon nyugvó jövedelemirányítás mögött viszont a társultmunka-alapszervezetek *közös* céljainak az elérése és érdekeinek az érvényesítése áll, melyeket a közös termék termelése és a közös bevételbe való részesedés által történő jövedelemmegvalósítás kapcsol össze *egységgé.*

Az előző pontban megállapítottuk, hogy a belső árak az ún. módosított költségvetési elven alapulnak, mely a közös bevétel elosztásában magasfokú gazdasági realitással rendelkezik. E realitás feltétele az állandó költségeknek elvont módon való megállapítása és a közös bevétel reális tervezése.[14] Azonban, ha a belső árak alapját a *tényleges* költségek[15] és az *irreális* felhalmozás[16] képezik, akkor a közös bevétel elosztása nem reális; alapját nem a társultmunka-alapszervezetek befektetésének objektív tömege képezi. A társultmunka-alapszervezetek *nem* érdekeltek saját költségeik csökkentésében, mert a belső árak által *átviszik* őket a „vásárló" alapszervezetekre. Másrészt viszont ezek az alapszervezetek nagymértékben érdekeltek abban, hogy olyan belső árakat határozzanak meg, amelyek a *minél nagyobb saját akkumulációt (felhalmozást)* biztosítják. Ily módon a szervezés által előidézett (felesleges, szükségtelen) költségeknek a másik társultmunka-alapszervezetekre való átvitelének lehetősége amellett, hogy a termelés gazdasági hatékonyságának csökkenéséhez vezet (csökken a gazdaságosság) és lehetővé teszi az irreális (nagyobb az ob-

jektívan meghatározottól) felhalmozás bekapcsolódását a belső árba, s biztosítja a közös bevételbe való *nagyobb részesedést* az alapszervezetek részére. Mivel a közös bevétel reális anyagi-gazdasági keretét képezi a társultmunka-alapszervezetek összbevétele megvalósításának, irreális felosztása a költségvetési elv alkalmazásával, a belső árak kialakításánál, az össz gazdasági hatékonyság alacsonyabb szintjét (a közös késztermék termelésében, illetve a munkaszervezetben);[17] aránytalanul alacsony jövedelmet, sőt veszteséget okoz azokban az alapszervezetekben, amelyek külső piacon értékesítik a termékeket; valamint nyomást gyakorolnak a társadalomra (a társadalmi fogyasztásra) a késztermékek árának növelése érdekében, s ezzel zavart idéznek elő az újratermelési folyamatokban (a közös késztermék termelésében), sőt meg is szakítják azt.

A közös késztermeknek a társultmunka-alapszervezet késztermékévé való átalakulásával, amely az utolsó láncszemet képezi a termelési-technológiai folyamatban (6. sz. ábra), az újratermelési folyamatok parcializálódnak és individualizálódnak, azzal, hogy mint már megállapítottuk, az össz gazdasági hatékonyság *csökkenésével* a gazdaságosság csökken a közös késztermék termelésében.

V.

ÖNFINANSZÍROZÁS A JÖVEDELEMTÁRSÍTÁS ÁLTAL ÉS AZ ÚJRATERMELÉSI FOLYAMATOK

A III. fejezetben megállapítottuk, hogy a szocialista önigazgatású társult munkában létrejönnek a feltételek az ún. nyílt újratermelési folyamatok számára. Ugyanakkor azt is megállapítottuk, hogy a jövedelmet, illetve a munkát és az eszközöket a közös termék *növekedése* céljából társítják, s ezzel a növekedéssel növekszik a társultmunka-alapszervezetek közös bevétele és jövedelme is. E növekedés célja továbbá a közösen megvalósított jövedelemben való részesedés útján történő jövedelemmegvalósítás, a *közös beruházások* alapján.

Tehát a közös befektetések által megvalósított jövedelemszerzés feltételei között bonyolódnak le az újratermelési folyamatok, melyek *bővített újratermelési* jelleggel bírnak. Ebben az esetben a társultmunka-alapszervezetek nem azon *pénzügyi* viszonyairól van szó, melyek célja a pénzeszközök mint tőke befektetése által megvalósítani a jövedelmet. Ezek szerint a pénzügyi viszonyok nemcsak a jövedelem megvalósításának tényezői a társultmunka-alapszervezetekben, mint ahogy ezeket (és a gazdasági viszonyokat is) gyakran leegyszerűsítve így tekintik, hanem a bővített újratermelés tényezői;[18] ugyanis nagyobb mennyiségű terméket (árut használati értéket) bocsátanak a társadalom rendelkezésére.

Ezért a pénzügyi viszonyok rendszerességének a társultmunka-alapszervezetek között biztosítania kell a társultmunka-szervezet újratermelésének két alapvető célját: 1) az objektívan lehetséges és gazdaságilag hatékony bővített újratermelést és 2) az optimális jövedelemmegvalósítást.

A pénzügyi viszonyok egyoldalú szemlélete tehát csak a társultmunka-szervezet jövedelemmegvalósítási tényezőjeként való nyilvántartása, a járulék, a profitszerzés irányzatához, a tőkeviszonyhoz vezet. A bővített újratermelés, annak ellenére hogy társadalmi eszközökkel történik, részben *elveszíti* társadalmi jellegét. A társultmunka-alapszervezetek úgy viselkednek, mint a társadalmi eszközök egy részének tulajdonosai, csak a saját, nem pedig az össz-(társadalmi) beruházások jövedelmi hatékonysága érdekli őket. Ezzel és ily módon *megszakad* a törvényszerű és logikus *kapcsolat* a termelési eszközök társadalmi tulajdonának feltételei között, a jövedelem, illetve a munka és az eszközök társítása által megvalósított jövedelem és a *közösen* megvalósított jövedelem között. Tehát a társadalmi érdek (az objektívan lehetséges és gazdaságilag hatékony) és az egyéni célok és érdekek között. A társultmunka-alapszervezetek viszonyai között a jövedelmi, illetve pénzügyi viszonyok középpontjában nem a közös beruházások gazdasági hatékonysága áll, hanem a társadalmi eszközök „ára", melyet a „saját" társultmunka-alapszervezet fektet be a bővített újratermelésbe. Valójában ez az út vezet a klasszikus pénzügyi viszonyokhoz; a társultmunka-alapszervezetek közötti hitelviszonyokhoz. A klasszikus pénzügyi (hitel) viszonyok, az egyéni célok és érdekek nyomására (a befektetett eszközökre fizetendő *kamatok* maximalizálásának irányzata) alatt zavart kelthetnek a bővített újratermelési folyamaban. Ugyanis ha a kamat, illetve a térítmény „melyet előre egy összegben határoznak meg"[19] nem arányos a befektetett eszközök (mint holt munka) tömegével, ez szükségszerűen behatol az új — megnövekedett jövedelembe, s így a pénzügyi viszonyok, illetve a bővített újratermelés megszakítása valósággá válik. Ezek (a lehetséges) a rosszul felállított és kiépített pénzügyi viszonyok a társultmunka-alapszervezetek között, úgy, mint a gazdasági viszonyok esetében is, visszavezetnek bennünket a kiindulóponthoz; mely szerint, *a közös jövedelem és annak reális elosztása* előfeltétele az objektívan lehetséges és a gazdaságilag hatékony bővített újratermelésnek.

1. A jövedelemtársítás gazdasági motiváltsága a közös termék növekedése által

A közös termék termelésének növekedésével (azzal a feltétellel, hogy a piaci árak változatlanok maradnak), *nagyobb* közös bevételt lehet megvalósítani. A közös bevétel elosztásával (beleértve a $\triangle B_k$-t is) megnövekszik a jövedelem a társultmunka-alapszervezetekben is. A jövedelem, illetve a munka- és eszköztársítással, a jövedelem növekedése céljából a

megnövekedett közös bevételben való részesedés alapján (amely a közös termék növekedésének függvénye) a célok és érdekek egyéniesítése kerül előtérbe; a bővített újratermelésnek az „enyémre" és a „tiédre" való felosztása a *társadalmi felelősség* és az újratermelés egésze és gazdasági hatékonysága nélkül. A célok és érdekek azon individualizálása dominál, melyek a jövedelemszerzési feltételek közé a pénzügyi viszonyokat — *a hitel és kamat*[20] viszonyát vezetik be. A jövedelem, illetve a munka, és eszköztársítás előfeltétele — amennyiben a közös késztermék termelését és a közös bevétel növelését tűzték ki célul — ennek *reális* elosztása a társultmunka-alapszervezetek között.[21] Ugyanígy a jövedelem, illetve a munka és az eszközök a közös bevétel növelése és a nagyobb jövedelem megvalósítása céljából, lehetővé válik a *jövedelmileg megbolygatott* újratermelési folyamatok (2. kép, 4. képlet) *normális*[22] folyamatokká való átalakítása (1. kép, 2. és 3. képlet).

Ezzel megvalósítható a *teljes* közösség a jövedelem megvalósításában és szerzésében, kiküszöbölhető a saját termék-félkésztermék közvetlen, külső piacon történő értékesítésével járó kockázat, a munkaszervezet struktúrája optimálissá válik és nagyobb mennyiségű készterméket alacsonyabb költségek, illetve árak mellett bocsátanak a társadalmi fogyasztás rendelkezésére.[23]

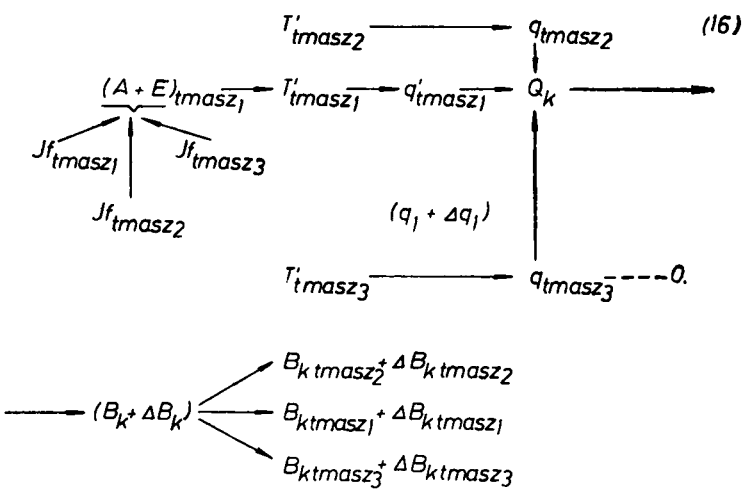

Δq_i = az egyes tmasz termelési növekedése.

2. *A jövedelemtársítás gazdasági motiváltsága a közös jövedelem növekedése által*

A jövedelem, illetve a munka- és eszköztársítással, melyek célja a közös beruházás, a társultmunka-alapszervezetek közös jövedelmet valósítanak meg, felosztásával pedig megvalósítják saját jövedelmüket. A jöve-

delem, illetve a munka- és eszköztársításkor döntő fontosságú az a kérdés, hogy: *hová kerül a jövedelem*, melyek mozgásának útvonalai. Elvben, mint azt a III. fejezetben megállapítottuk, a jövedelem a társult munka azon részeibe „vándorol", amelyek biztosítják a *legmegfelelőbb* jövedelmi hatékonyságot. A jövedelem mozgásának útvonala tehát újra csak elvben haladhat a társultmunka-alapszervezetek termelési-technológiai irányzatán *kívül is*, tehát az *újratermelési* útvonalon kívül. Ilyenkor, egy bizonyos értelemben a társadalmi eszközök (a társadalmi tőke) *köl-töztetéséről* van szó, az eszközök *jövedelmi gyümölcsöztetése* szerint. A jövedelem ilyen mozgása gazdaságilag nem logikátlan. Különösen akkor nem, amikor a jövedelemszerzési lehetőségek nem azonosak, s így a közös jövedelemszerzési feltételek sem egyenlőek. A jövedelem mozgásának ez a logikája gazdaságilag normálisnak tekinthető, akkor amikor a jövedelemnek, illetve a felhalmozásnak a bank mechanizmusán keresztül szűnik meg helyhez kötöttsége. Ugyanis, olyan feltételekről van szó, amelyek között a társultmunka-alapszervezetek felhalmozási eszközeiket (mint a holt munka eredményét) a bank mechanizmusán keresztül társítják a társult munka *bármely részével*, abból a célból, hogy jövedelmet valósítsanak meg a közös jövedelembe való részesedés által (legtöbbször a *kamatok* által). Ez végül is egyike azoknak az utaknak, amelyek társítják a társadalmi társult munkát a szocializmus fejlődésének meghatározott szakaszán.[25]

Az olyan feltételek között, amikor a társultmunka-alapszervezetek egymás között *közvetlenül* társítják a jövedelmet, illetve a munkát és az eszközöket — abból a célból, hogy jövedelmüket a közös jövedelembe való részesedéssel valósítsák meg — normális jelenségnek számít, ha az újratermelési összekapcsolódás egyben a jövedelem mozgásának útvonala is. A jövedelem, illetve a munka- és eszköztársítás folyamatának újratermelési alapja, valódi biztosítéka az újratermelési folyamat *összhangjának*, valamint gazdasági és társadalmi *hatékonyságának*.

Az önigazgatásilag meghatározott fejlesztési programok pólusait képezik a részek összegyűjtésének a mag integráló ereje és szerepe körül.

Ezek tehát a társadalmi-gazdasági, szociális és ezzel a termelési-technológiai társítás vázát képezik. E társítás feltétele és egy bizonyos értelemben következménye is a *pénzügyi integráció;* a társultmunka-alapszervezetek jövedelmének, illetve munkájának és eszközeinek a társítása.

A mindennapi gyakorlat már megbízható tanúja a jövedelem, illetve a munka és az eszközök ilyen társítási folyamatának a társult munka formális szervezési struktúráján belül, illetve ezen kívül.

VI.

A BEVÉTEL, A JÖVEDELEM, A VESZTESÉG ÉS AZ ÚJRATERMELÉSI FOLYAMATOK

1. A bevétel[26] *és az újratermelési folyamatok*

Bevétel alatt az értékesített termelés társadalmilag elismert értékét kell érteni. Az I. fejezetben megállapítottuk, hogy a piaci ár (B_q) *eltér* az egyéni termék értékétől ($É_q$).

$$B_q \gtrless E'_q$$

A piaci árnak, az egyéni termék értékétől való eltérés arányában a bevétel is eltér az értéktől ($B \gtrless É$).

Mivel jövedelemre kizárólag a társultmunka-alapszervezet szintjén lehet szert tenni, így bevételre is csak ebben lehet szert tenni, függetlenül attól, hogy milyen módon jön létre.[27]

A társultmunka-alapszervezetek termékeik és szolgáltatásaik *közvetlen* értékesítésével vagy a közös bevételben való *részesedéssel* a közös készterméknek értékesítése által tesznek szert összbevételre. A társultmunka-alapszervezet abban az esetben szerzi összbevételét *közvetlenül*, ha *végső* árutermelő a termelési folyamatban. Illetve abban az esetben, ha a többi társultmunka-alapszervezettel való termelési-technológiai kapcsolata mellett, termelésének egy részét (pl. a szakaszosan összekapcsolt alapszervezetek összehangolatlan kapacitásai miatt) közvetlenül értékesíti a piacon (2. kép, 4. képlet).

Amennyiben a társultmunka-alapszervezet végső árutermelő, tehát amikor közvetlen értékesítéssel tesz szert közös bevételre, *önálló* (saját, különálló, párhuzamos) *újratermelési folyamattal* rendelkezik. Ez az újratermelési folyamat gazdaságilag akkor lesz *eredményes*, ha az összbevétel (B_{tmasz}) egyenlő vagy nagyobb a termelési költségeknél (K_{tmasz}).[28]

A társultmunka-alapszervezet összbevétele akkor lesz egyenlő a termelési költségekkel (Marxnak az áru önköltségéről adott meghatározása értelmében), ha egyenlő az egyéni értékkel:

$$B = E' = K$$

K = termelési költségek

Amennyiben B=K, a jövedelem egyenlő az újonnan termelt értékkel (J=Ém). Az összbevétel akkor lesz nagyobb a termelési költségeknél (B>É), ha a piaci ár magasabb az egyéni értéknél:

$$B_q > E'_q; \quad C_q > K_q$$

K_q = az egységnyi termék(áru) termelési költségei.

Az újratermelési folyamat gazdaságilag akkor tekinthető *normálisnak*,[29] ha B≧K. Ebben az esetben a társultmunka-alapszervezet a következő újratermelési folyamatot bővített alappal kezdheti.

$$T \ldots\ldots\ldots T'$$

Ugyanis, ha B≧K, a társultmunka-alapszervezet jövedelmet valósít meg (amely szintén egyenlő vagy nagyobb az újonnan termelt értéknél — J≧Ém), amely anyagi és gazdasági alapját képezi a különböző célok elérésének. A fontosabb célok egyike: *a munka anyagi alapjának fejlesztése* (a bővített újratermelés).

Az együttható, amely megmutatja az újratermelési szakasz gazdasági (és társadalmi) hatékonyságát, az összbevétel és a termelési költségek arányával fejezhető ki. Tehát:

$$\epsilon = \frac{B_{tmasz}}{K_{tmasz}}$$

A konkrét újratermelési ciklus csak akkor hatékony gazdaságilag, ha az e≧1. Ilyenkor van lehetőség a bővített újratermelésre.

A társultmunka-alapszervezet jövedelmének felhalmozására különválasztott részét fekektetheti egy másik, illetve több társultmunka-alapszervezet termelési technológiai elemébe. Vajon az ilyen alapszervezet kérdésessé teszi-e saját újratermelési folyamatainak *normális* lebonyolítását?

A társultmunka-alapszervezet ezt a társítást azzal a *céllal* végzi, hogy jövedelmet valósítson meg a közös jövedelemből való részesedés által. Amennyiben tehát ennek az alapszervezetnek a *különválasztott* újratermelési folyamata (ciklusa) a következő időszakban egyenlő az előző időszakkal (egyszerű újratermelés):

$$T_{tmasz\,n} \quad \cdots\cdots \quad T_{tmasz\,n}$$

akkor a közös jövedelemből való részesedés által megteremtette (az anyagi-gazdasági), tehát a gazdaságilag normális újratermelési folyamat *feltételeit.*

$$T_{tmasz\,n} \cdots\cdots T'_{tmasz\,n}$$

A társultmunka-alapszervezet a *megnövekedett* felhalmozási eszközöket (mint a bővített újratermelés feltételeit) a megnövekedett jövedelem ($\triangle Jk_{tmasz\,n}$) elosztásával valósítja meg, melyre a felhalmozásra elkülönített jövedelemrész társításával tett szert. Ha tehát a társultmunka-

alapszervezet több egymást követő időszakban (állandóan) befekteti megnövekedett felhalmozási eszközeit, megteremti saját bővített újratermelésének feltételeit. Ez az alapszervezet valójában a bővített újratermelést a *társult munka más részeiben,* tehát a társadalmi társult munkában valósította meg. A különválasztott újratermelési folyamatok, annak ellenére, hogy *egyszerű* jellegűek, gazdaságilag normálisak. Egyebek között ebben rejlik a szocialista önigazgatású társult munka társadalmi-gazdasági lényege, a jövedelem társadalmi jellege, a részvevők (minden társultmunka-alapszervezet) társadalmi *felelőssége* az össz, tehát a *társadalmi* újratermelésért, az alapszervezetek dolgozóinak önállósága a megvalósított jövedelem felosztásában és felhasználásában stb.[30]

A társultmunka-alapszervezet összbevételét a közös bevételbe való részesedéssel, a közös késztermék termelésével valósítja meg (az 1. kép, 2. képlet).

A II. fejezetben megállapított állásfoglalással összhangban a társultmunka-alapszervezetek azon újratermelési folyamatai, amelyek részt vesznek a közös késztermék termelésében és a közös bevétel megvalósításában, társítottak *a közös késztermék egységes újratermelési folyamatában.* Az egységes újratermelési folyamat (a munkaszervezet közös késztermékei részére) gazdaságilag akkor tekinthető normálisnak, ha a közös bevétel (B_k) a közös kész termék termelési költségeivel (ΣK_{tmasz}) egyenlő vagy nagyobb. Elvben ilyenkor megvannak a feltételek a bővített újratermelésre minden társultmunka-alapszervezetben. Tehát:

$$T_{tmsz} \cdots\cdots T'_{tmsz}$$

Azt mondjuk elvben, mert bizonyos értelemben „a hozzáadott" feltételt a bővített újratermelés (gazdaságilag normális folyamat) lebonyolításához a közös bevételnek a társultmunka-alapszervezetekre való *reális* felosztása képezi. A közös bevételnek a nem reális felosztása zavart, sőt az újratermelési folyamat megszakítását is előidézheti.[31] A szubjektív viselkedések, melyek az egyéni célok és érdekek kifejezői, az *objektívan reális* újratermelési folyamatot átalakíthatják, megbolygatják, megkárosítva ezzel a közös késztermék termelését és a társadalmi fogyasztást (termelési és személyi), végül pedig a társultmunka-alapszervezet jövedelem-megvalósítását, illetve szerzését is.

Ezeket a megállapításokat az a logikus határozat követi, mely szerint a közös bevétel megvalósításának feltételei között — a $B_k \geqq K_{tamsz}$ feltétel mellett — a közös késztermék, tehát a munkaszervezet normális újratermelési folyamatainak lebonyolításakor a társultmunka-alapszervezetek *összbevétele* a közös bevételből való részesedés alapján *egyenlő vagy nagyobb* kell, hogy legyen termékeik-félkésztermékeik termelési költségénél. Tehát:

$$Bk_{tmasz\,n} \geq K_{tmasz\,n}$$

Tehát, az mellett, hogy biztosítani kell az

$$e_{tmsz} \geq 1 \qquad \left(e_{tmsz} = \frac{Bk}{\Sigma K_{tmasz}}\right) \text{ feltételt,}$$

az $e_{tamsz\ n}$-nek szintén egyenlőnek vagy nagyobbnak kell lenni *egynél.*

$$\left(e_{tmasz\ n} = \frac{Bk_{tmaszn}}{K_{tmasz\ n}}\right)$$

2. A jövedelem, a jövedelemelosztás és az újratermelési folyamatok

A jövedelem mint társadalmi-gazdasági kategória *megvalósított* újonnan termelt értéket képez.

$$J = E'm \pm \Delta E'm$$

J = jövedelem, $E'm$ = újonnan termelt érték,

$\Delta E'm$ = a jövedelem eltérése az újonnan termelt értéktől

Jövedelemre kizárólag a társultmunka-alapszervezetekben lehet szert tenni, függetlenül attól, hogy hogyan, milyen módon valósítják azt meg.[32]

Mivel a jövedelem megvalósítását és szerzését megtárgyaltuk már az előző fejezetekben (a IV. és V. fejezetben), ezúttal csak a jövedelemelosztással foglalkozunk a társultmunka-alapszervezetekben, és az elosztás hatását vizsgáljuk az újratermelési folyamatokra.

2.1. Elsődleges jövedelemelosztás és az újratermelési folyamatok

A társultmunka-alapszervezet jövedelmét a következő részekre osztják: az általános társadalmi és közös fogyasztási részre (J_{at}), valamint a tiszta jövedelemre (J_t).

Az általános társadalmi és közös fogyasztási eszközökre szolgáló jövedelemrészt a jövedelemelosztással választjuk ki, a társultmunka-alapszervezetek, a társadalmi tevékenységek és a közös ügyek munkaszervezetében dolgozók (a részvevők egyenjogúsága a jövedelemelosztásban)[33] társadalmi megállapodásai és önigazgatási megegyezései alapján. Amennyiben az általános társadalmi és a közös fogyasztásra különválasztott jövedelemrész *racionális* (társadalmilag és gazdaságilag is) összeg, s amennyiben dinamikája nem növekszik gyorsabban a jövedelemnövekedésnél, s végül (mely külön fontosságú társadalmi és gazdasági tényezőt képezhet) ha *tényleg* az általános áru-pénz forgalomba kerül (s nem a termelő fogyasztásba)[34], akkor megvannak az előfeltételek az objektívan lehetséges bővített újratermelésre. Előfeltételeket mondunk, mert nem biztos, hogy a bővített újratermelés eléri az objektívan lehetséges (és szükséges) szintet. Ez a *tiszta jövedelem* elosztásától függ (a jövedelem célrendeltetésű elosztása).

Ha azonban az általános társadalmi és közös fogyasztásra, a reális jövedelmi keretből különválasztott jövedelemrész akkora, hogy a tiszta jövedelem *megközelíti* a „szokásos" személyi fogyasztás szintjét és a tartalékalapokba való kötelező rész kiválasztását, akkor a társultmunka-alapszervezeteknél reálisan várhatók az eltérések az objektívan lehetséges, pontosabban szükséges[35] újratermeléshez viszonyítva.

2.2. A tiszta jövedelem elosztása (a célrendeltetésű elosztás) és az újratermelési folyamatok

A tiszta jövedelem elosztásáról a társultmunka-alapszervezet dolgozói *önállóan* döntenek. Nem mélyülve el a tiszta jövedelem elosztásának társadalmi-gazdasági kritériumaiban és alapelveiben[36], az újratermelési folyamat lebonyolításának szempontjából meg kell tárgyalni a szabadság fokának kérdését (a tiszta jövedelem elosztásában) a munkaszervezetek különböző *struktúrájának* feltételei között, illetve azon feltételek között, amikor a társultmunka-alapszervezetek végső árutermelők és amikor részt vesznek a közös késztermék termelésében.

Amennyiben a társultmunka-alapszervezetek végső árutermelők, a munkaszervezetben *párhuzamos és zárt* újratermelési folyamatok játszódnak le (az 5. képlet). Minden társultmunka-alapszervezetnek érdeke, hogy újratermelési folyamata zökkenésmentesen (gazdaságilag és a menetét illetően is) bonyolódjon le. A zárt újratermelési folyamatok, valamint a célok és érdekek (gazdasági és szociális) magas fokú belső függetlensége feltételeit képezik ezen társultmunka-alapszervezetek *nagyobb* „szabadságának" a tiszta jövedelem elosztásában; az alapszervezetek objektív szükségleteihez — újratermeléséhez való „hozzáilleszkedésével". Ezeket a társultmunka-alapszervezeteket a tiszta jövedelem elosztásában sokkal jobban *kötelezik a társadalmi normák* (társadalmi megállapodások és önigazgatási megegyezések)[37] , mint a termelési-technológiai és gazdasági (jövedelmi) közösség.

A tiszta jövedelem elosztásának szemszögéből az ilyen helyzet a jövedelmet a *személyi fogyasztás* javára terelheti, s ezzel lassítja a *bővített* újratermelést. Ezekből az okokból a munkaszervezetek ilyen struktúrája értelmetlen (3. kép)[38], amint azt már az I. fejezetben is leszögeztük.

Azonban annak a nagyobb „szabadságnak" a tiszta jövedelem elosztásában lehet, s rendszerint van is árnyoldala; veszélyezteti a társultmunka-alapszervezetek hosszú távú fejlesztését, s ezzel az *elkövetkező időszak* személyi fogyasztásának szintjét is. Ugyanis ha az ilyen társultmunka-alapszervezetek, a kisebb felhalmozási alap kiválasztásával, nem társítják jövedelmüket, illetve munkájukat és eszközeiket más alapszervezetekkel, kisebb a lehetősége annak, hogy majd ezek az alapszervezetek érdekeltek lesznek a társulásra abban a pillanatban, amikor azt megkívánják a termelési-technológiai újítások és a termelés (kapacitás) bővítése. Veszteség esetén[39] ugyancsak kisebb a többi társultmunka-alap-

szervezet gazdasági érdekeltsége ezek szanálására[40], mert a szolidaritáson kívül más semmi sem kapcsolja őket gazdasági és szociális egységbe.

Azoknál a társultmunka-alapszervezeteknél, amelyek a közös késztermék termelői, az újratermelési folyamatok egy egységes újratermelési folyamatba társítottak (a 3. és 12. számú képlet).

Minden társultmunka-alapszervezetnek érdeke, hogy az egységes újratermelési folyamat zökkenésmentesen menjen végbe. Ugyanis a közös késztermékek újratermelési folyamatának kontinuitása feltételét képezi a megszakítás nélküli közös bevételnek és minden társultmunka-alapszervezet jövedelmének. A társultmunka-alapszervezetek újratermelési folyamatának gazdasági hatékonysága függvényét képezi a közösen megvalósított jövedelem, s felosztásával az alapszervezetek összbevételének és saját termelési költségeiknek (Bk_{tmasz}: K_{tmasz}).

Mivel a közös bevétel a késztermék (az áru) és a paci ár függvénye, a III. fejezetben megállapított következtetésünk még inkább kidomborodik. Ott ugyanis megállapítottuk, hogy a közös késztermék a jövedelem, illetve a munka- és eszköztársítás és az újratermelési folyamatok pólusát képezi. Tehát az egyéni célok és érdekek társításának (egybegyűjtésének) alapját képezi, hogy azok közös célokká és érdekekké alakuljanak át. Éppen a célok és érdekek[41] közössége, melyet a késztermék közös termelése eredményez, *szűkíti* (csökkenti) a társultmunka-alapszervezetek „szabadságát" a tiszta jövedelem elosztásában. Az ilyen felosztás objektívan minden társultmunka-alapszervezetben az *egész* — az egységes újratermelési folyamatok szükségleteihez „igazodik". A társadalmi normák mellett a társultmunka-alapszervezeteket a tiszta jövedelem elosztásában még nagyobb mértékben kötelezi a termelési-technológiai és a gazdasági (jövedelmi) közösség. Ez a nagyobb közös „kötelezettség" a tiszta jövedelem elosztásában nem adminisztratív és technokrata-centralisztikus jellegű, hanem gazdasági és önigazgatási jellegű. Ugyanakkor társadalmi jellegű is — nagyobb mennyiségű késztermeket (árut) kell a társadalom rendelkezésére bocsátani. A nagyobb gazdasági, önigazgatási és társadalmi „kötelezettség" a tiszta jövedelem elosztásával reális feltételét képezi a jövedelem, illetve a munka és az eszközök hatékonyabb társításának, a közös termelés bővítése és a közös bevétel növelése céljából, s rajta keresztül a társultmunka-alapszervezetek jövedelmének növekedése céljából is. Ennélfogva a nagyobb „kötelezettség" a tiszta jövedelem elosztásában, a társultmunka-alapszervezetek *jövedelmének növelését* is feltételezi. A nagyobb erőfeszítések a folyamatban levő jövedelem elosztásában *többszörösen* megtérülnek az alapszervezet reális jövedelemnövekedésén keresztül, a közös késztermék és a közös bevétel növekedése alapján. A II. fejezetben megállapított következtetést, mely szerint igen szoros a kölcsönhatás a munkaszervezet termelésének (a közös késztermék) folytonossága és a társultmunka-alapszervezet jövedelme között, s így az újratermelési folyamatok és gazdasági hatékonyságuk hajtóerejét képezi — ezennel még egyszer alátámaszthatjuk.

3. *A veszteség és az újratermelési folyamatok*

A társultmunka-alapszervezetnek akkor van vesztesége[42], ha összbevétele (B) kisebb a termelési költségeknél (K)[43]. Tehát:

$$E'v = K - B$$

$$B < K$$

$E'v$ = veszteség.

A veszteség olyan méretű is lehet, hogy a társultmunka-alapszervezet nemcsak hogy nem tud jövedelmet (J) megvalósítani az összbevételből, hanem nem tudja fedezni a termelésben elhasznált eszközöket sem (veszteség a termelés alkotóelemeiben).

$$E'v = K_{ae} - B$$

$$B < K_{ae}$$

K_{ae} = anyagi újratermelési költségek.

Azoknál a társultmunka-alapszervezeteknél, amelyek *végső* árutermelők, a veszteség vagy a termékek-félkésztermékek alacsony piaci ára (Bq) függvénye (nagy az eltérés a piaci ár és az egyéni érték között), vagy pedig a magas termelési költségek (Kq) függvénye, melyet a társadalom nem ismer el az árucserében. Az ilyen társultmunka-alapszervezetek vesztesége a munkaszervezetben, különösen, ha a lényegbe hatol ($B < K_{ae}$), zavart kelt az újratermelési folyamatokban, sőt meg is szakíthatja őket. A megbolygatott újratermelési folyamatok a termelés *csökkenéséhez*, tehát az újratermelés *leszűküléséhez* vezetnek.

$$(T \ldots T - t; \quad Q_k \ldots Q_k - q).$$

Ezeknek a folyamatoknak a megszakítása a termelés leállításához vezet, s kimarad a termék-félkésztermék ($T \ldots T = O$; $Q = 0$). Ezért olyan nagyfontosságú az a társadalmi-gazdasági és szociális kérdés, hogy mikor kell a *termelést* (újratermelést) *leállítani veszteség* esetén? A gyakorlati döntéshez alapul szolgálhat az összbevétel (B) és a változó költségek (Kv)[44] közötti viszony elemzése. Elméletileg ezek a viszonyok lehetségesek:

1. $B > K_v$
2. $B = K_v$
3. $B < K_v$

Az első esetben a B és K_v viszonya alapján gazdaságilag indokolt folytatni a termelést, azzal a feltétellel, hogy a veszteség rövidlejáratú; az újratermelési folyamat *pillanatnyi*, nem pedig *tartós* zavaráról van szó. Ha ugyanis folytatják a termelést, a veszteség kisebb, mintha teljesen

megszakítanák. Amennyiben folytatódik a termelés, az összbevétel-többletből (a változó költségek feletti rész) fedezni lehet a fix költségek egy részét. Így a veszteség egyenlő:

$$E'_v = K_f - \Delta B_t$$

K_f = fix költségek; ΔB_t = bevétel-többlet

Amennyiben a második esetben semleges a viszony (legalább gazdaságilag) a B és K_v között, a harmadik esetben *nem igazolt* a termelés folytatása. Amennyiben folytatódik a termelés, a veszteség *nagyobb*, mintha megszakítanák (leállítanák) a termelést. Ha folytatódik a termelés, a fedezetlen fix költségek mellett nem lehet fedezni a változó költségek egy részét sem. Így a veszteség egyenlő:

$$E'_v = K_f + \Delta K_v$$

ΔK_v = a változó költségek fedezetlen része.

A döntéshozatalt, az újratermelési folyamat zavarainak időtartama mellett feltételezi a veszteség *szanálásának* lehetősége is. Amennyiben a társultmunka-alapszervezetek végső árutermelők, a többi alapszerevezet gazdasági érdekeltsége kisebb e szanálást illetően. A veszteség szanálása, ha egyáltalán sor kerül rá, nem gazdasági érdekből történik, hanem szolidaritásból vagy pedig azért, mert a társadalomnak szüksége van az adott alapszervezet termékeire.

A közös késztermék termelésével foglalkozó társultmunka-alapszervezetek „állásfoglalása" az egyes társultmunka-alapszervezetek (termelési-technológiailag és gazdaságilag összekapcsolt) veszteségével kapcsolatosan a gazdasági (jövedelmi) és szociális közösség szintjétől függ.

Az egységes újratermelési folyamat parcializálásának és individualizálásának feltételei között az adásvételi viszony felállításával a társultmunka-alapszervezetek gazdaságilag csak akkor érdekeltek a jövedelem szanálásában, ha e nélkül a saját jövedelmük is *veszélyben forog*. Tehát csak akkor, ha a veszteség a közös késztermék (s ilyen alapon a közös bevétel) csökkenéséhez vezet, illetve ha a termelés megszakításához és a késztermék elmaradásához vezet (10. képlet).

Az újratermelési folyamat, s ezzel a társultmunka-alapszervezet jövedelme megvalósításának veszélyeztetésére általában akkor kerül sor, ha veszteség jelentkezik a termelés alkotóelemeiben. A termelés alkotóelemeiben jelentkező veszteség a társultmunka-alapszervezetek közötti *pénzügyi folyamatok megszakításához* vezet, reálisan feltételezi a termelési-technológiai újratermelési folyamat[45] megszakítását is.

Ha azonban a társultmunka-alapszervezet újratermelési folyamatai *egységes* újratermelési folyamatba *társultak*, s a közös késztermék termelésében kifejtett hatékonyságuktól függ a közös bevétel, illetve minden alapszervezet összbevétele, akkor gazdaságilag (jövedelmileg) érdekeltek abban, hogy *ne kerüljön sor veszteségre*, illetve érdekük, hogy *szanálják*

azt, *amennyiben* jelentkezik. Mert, mint azt a II. fejezetben megállapítottuk, ha valamely társult munka alapszervezete nem vesz részt a közös késztermék termelésében, megszakad a termelési folyamat, elmarad a késztermék és az alapszervezet jövedelme (10. képlet).

Ha valamely társultmunka-alapszervezetnek a közös bevétel reális felosztása mellett is — hosszabb időn keresztül — objektív előfeltételei vannak a veszteségre,[46] a többi alapszervezetnek viszont érdeke, hogy erre ne kerüljön sor, ekkor tudatosan, tervszerűen, önigazgatási alapokon közös bevételük, illetve jövedelmük egy részét ennek az alapszervezetnek *utalják át.* Ily módon biztosítva van ezen alapszervezet *normális gazdasági működése* és az *egységes újratermelési folyamat kontinuitása,* illetve *minden alapszervezetben* megvan a lehetőség a *jövedelem megvalósítására* (jövedelemszerzésre). Ha azt mondjuk *minden* társultmunka-alapszervezetben, akkor beleértjük azt az alapszervezetet is, amely veszteséggel dolgozna, ha nem ömlesztenék át neki a többiek a közös bevétel egy részét. A közös bevétel egy részének a veszteséges alapszervezetek felé való tudatos, tervszerű és önigazgatási alapokon történő átirányítása, gazdasági *jelentősége* (szükségessége) „elismert" az egységes újratermelési folyamat kontinuitásának biztosításában, s így társadalmi és szociális értelemben is egyenjogú részvevőnek számít a közös jövedelem megvalósításában és saját jövedelmének szerzésében[47].

Jegyzetek:

[1] Marx: A tőke, II. köt. „Szikra" Budapest, 1953. 207. oldal.

[2] Elfogadva azt a megállapítást, mely a közös termék kitermelése folytonosságának jelentőségéről szól a társultmunka-alapszervezetek jövedelme megvalósításának és megszerzésének folyamatában (a II. és III. fejezet).

[3] A viszonylagosan reális feltételezés mellett, hogy a közös bevétel elosztásán keresztül biztosítják a társultmunka-alapszervezetek elhasznált eszközeinek újratermelését.

[4] Lásd Edvard Kardelj: Ostvarivanje ustavnih načela o udruženom radu, Beograd, 1974. 28. oldal.

[5] A termék (félkésztermék) értéke egyenlő az átvitt és újonnan termelt értékkel. Tehát $É = (Ka_e + Ke_e) + É_m$ É = érték; Ka_e = az anyag átvitt értéke; Ke_e = a munkaeszközök átvitt értéke; $É_m$ = újonnan termelt érték.

[6] Az irreális (gyakran kierőszakolt) piaci ármódosítók következményeiről az újratermelési folyamatokról e fejezet következő pontjában lesz szó.

[7] Melyek jelentősen különböznek a belső árak költségvetési elvének kialakulásától (lásd e fejezet következő pontját).

[8] Az állandó költségekről, lásd Jovan Mitrović: Sistem standardnih troškova, Beograd, 1965.

[9] Az objektívan feltételezett költségekről lásd dr. Stevan Kukuleča: Ekonomika preduzeća, Beograd, 1974.

[10] Ha, például: $B_k = 1000$, $Ká_k = 800$, $Ká_{tmasz} = 120$,

$$Bqb_{tmasz} = \frac{120 + 30}{50} = \frac{150}{50} = 3{,}00 \text{ dinár}$$

$$ejf = \frac{120}{80} = 0{,}15$$

$$Jf_k = 1000 - 800 = 200$$

$$Jf_{tmasz} = 200 \cdot 0{,}15 = 30$$

[11] Az ily módon kialakított belső árak okát lásd: Samoupravna ekonomija organizacija udruženog rada, Beograd, 1979. c. könyvünkben.

[12] A köztársasági és tartományi megállapodással megállapított árszint.

[13] Például a kukorica magas piaci (vagy megbeszélt) ára nemcsak az állattenyésztést, hanem a hús- és konzervipart, az állattenyésztő társultmunka-alapszervezeteket és a társadalmi fogyasztást is veszélyeztetheti.

[14] A közös bevételt reálisan be kell tervezni, ha a késztermékeket olyan *ismert* vásárlónak adják el, amellyel a munkaszervezet mint a közös késztermékek értékesítője, jövedelmileg összekapcsolt.

[15] A tényleges költségek az objektívan feltételezett (szükséges, fontos) és a szervezési — szubjektív (felesleges, szükségtelen) költségek összességét képezi.

[16] A társultmunka-szervezetek gyakorlatában a következő felhalmozási lehetőségek ismeretesek mint költségpótlékok:

1. a konkrét alapszervezet előző időszakában megvalósított felhalmozása,
2. a konkrét alapszervezet tervezett felhalmozása,
3. a munkaszervezet átlagos (megvalósított) vagy tervezett felhalmozása,
4. a gazdasági ágazat, illetve csoport megvalósított (átlagos) felhalmozása és
5. annak az alapszervezetnek a megvalósított vagy tervezett felhalmozása, amelynek eladják a terméket-félkésztermékeket. (Részletesebben lásd a: Samoupravna ekonomija udruženog rada c. könyvben, Beograd, 1979.)

[17] Tehát:

a.)
$$G_{MSZ\ I} = \frac{B_k}{Ká_k}$$

$$G_{MSZ\ II} = \frac{B_k}{Ká_k + \Sigma K_{tmasz}}$$

$$G_{MSZ\ II} < G_{MSZ\ I}$$

G_{MSZ} = *a munkaszervezet gazdaságossága;*

Σk_{tmasz} = a társultmunka-alapszervezet szervezésével elő-

idézett költségek (részletesebben lásd munkánk VI. fejezetében).

18 Edvard Kardeljt idézzük: „... nálunk egyesek azt hiszik: Ha kimondják a „jövedelem" szót, ezzel mindent megmondtak. Tény azonban, hogy a jövedelem azon részével, amely a holt munka eredménye, és amely belekerül, vagy legalábbis bele kellene, hogy kerüljön a felhalmozásba, meglehetősen rosszul gazdálkodnak, és ezért senki senkinek sem tartozik felelősséggel..." (Slobodni udruženi rad. Bgd., 1978. 88—89. oldal.)

19 A társult munka törvényének 84. szakasza.

20 Lásd Edvard Kardelj: Slobodni udruženi rad Beograd, 1978., 80. oldal és a principi organizovanja organizacije udruženog rada socijalističkog samoupravljanja c. könyvet, Bgd., 1979., 71—79. oldal.

21 Lásd e munka IV. fejezetét.

22 Ezzel megvalósul az összhang a bővített újratermelés mennyiségi oldalát illetően, a beruházások gazdasági (és társadalmi) hatékonysága viszont magasabb szintre emelkedik.

23 A társultmunka-alapszervezetek félkésztermék-terméke befejezésére gyártott új (gyakran párhuzamos) kapacitások kiküszöbölésének lehetősége. (Az össz gazdaságban gyakran *számos* ilyen alapszervezet létezik) — lásd a 4. képletet.

24 A hármas számú alapszervezet (a 4., illetve a 16. képlet) össztermelését (Σ q_{tmasz3}) bekapcsolja a közös késztermékbe saját összbevételének növekedése által ($\triangle$ $B_{k\ tmasz3}$). Mivel azonban ez a társultmunka-alapszervezet, a kapacitások összehangolása előtt — a közös beruházás által — termékei-félkésztermékei többletének közvetett értékesítésével tett szert jövedelemre (amely, elméletileg *egyenlő* azzal a jövedelemmel, amelyet a megnövekedett közös bevétel alapján megvalósíthatnának), az ő részére önigazgatási megegyezéssel meghatározható a *járandóság* az eszközök társítása által (annak az alapszervezetnek a megnövekedett jövedelmében való részesedéssel, melynek műszaki és technológiai fejlődésébe beruházta eszközeit, konkrétan az 1. számú alapszervezet megnövekedett jövedelmébe való részesedéssel).

25 Marx: A tőke, III. köt. 591—592 l.: „Végül nem kétséges, hogy a hitelrendszer hatalmas emelő lesz a tőkés termelési módból a társult munkán alapuló termelési módra való átmenet során, de csak mint egyik elem, amely magában a termelési módban végbemenő más hatalmas, alapvető átalakulásokhoz kapcsolódik. Ezzel szemben azok az illúziók, amelyeket szocialista részről tápláltak a hitel- és bankügy csodatevő hatalmáról, onnan erednek, hogy egyáltalán nem értik meg a tőkés termelési módot és azt, hogy a hitelügy e termelési mód egyik formája. Mihelyt a termelési eszközök már nem válnak tőkévé (ami a magántulajdon megszűnését is magában foglalja), a hitelnek mint olyannak nincs értelme többé. Ezt egyébként a saint-simonisták is belátták."

Rámutatva, hogy a közös bevételbe való részesedés által is jelent-

kezik a klasszikus hitelviszony, Edvard Kardelj (Slobodni udruženi rad c. munkájának a 80. oldalán) ezt vallja: „... mint olyan viszonyt, melyet a szocialista gazdasági (joggal) »kölcsönkért« a tőkés rendszertől." Egy másik helyen (idézett mű 104. oldal) Edvard Kardelj a köv. mondja: „... azt hiszem, hogy a társult munka viszonyainak fejlesztésében, illetve a társult munka önigazgatási társításának előremozdításában a társultmunka-alapszervezetek egymás közötti hitelviszonyai *nem válhatnak szabállyá* (kiemelte T. B.), habár semmiképpen sem kell őket kikapcsolni".

[26] Szándékosan alkalmaztuk a *bevétel* általános kifejezést, hogy csak a gazdasági tartalmára mutassunk rá, ne pedig a megvalósítási módjára is.

[27] Lásd a Társult munka törvénye 61. és 70. szakaszát, Beograd, 1976.

[28] Marx egyértelműen elhatárolta az áru tőkés költségét az áru igazi költségétől: „Az áru tőkés költségét azon mérik, mennyi tőkét adtak ki, az áru igazi költségét azon, mennyi munkát adtak ki." Nyilvánvaló tehát, hogy Marx az „áru költségét" kiegyenlíti a termelésbe befektetett összes munkával (c + v + m, illetve Ká + Ke + Ém). A tőke III. köt. Budapest, 1956., 56. oldal.

Dr. Miladin Korać a Socijalistički samoupravni način proizvodnje c. könyvében (Bgd., 1977., 121. oldal) a következőket írja: „A tőkés önköltségi ár a szocializmusban „magába foglalja" ... a termelésre elhasznált eszközök pénzben kifejezett értékét és az árutermelő munkásoknak kifizetett személyi jövedelmet (fizetést).

Ugyanez a szerző az idézett mű „Stvarno koštanje robe — izraz samoupravnih odnosa proizvodnje" c. fejezetében (a 123. és a 124. oldalon): „Ezért természetes, hogy nekik mint termelőknek (nem pedig, mint a termelőeszközök tulajdonosainak) az előállított áru minden példánya éppen annyiba kerül, amennyi munkát (átvitt és újonnan hazzáadott) ténylegesen elhasználnak a kitermeléshez ..... a tényleges önköltségi ár (öá) magába foglalja a ténylegesen átvitt (ám) és újonnan hozzáadott (um) munkát az áru kitermelésére, s ezért a következő képlet fejezi ki:

$$öá = ám + um"$$

[29] A szocialista önigazgatás társult munkájában az újratermelés csak akkor tekinthető társadalmi-gazdaságilag hatékonynak, ha *bővített formában* valósul meg. Ezért az ilyen újratermelési folyamatok, illetve újratermelési ciklusok, amelyek ezt biztosítják, gazdaságilag *normálisnak* nevezhetők.

[30] Lásd a JSZSZK Alkotmánya 1. szakaszát, Bgd., 1974.

[31] Lásd e munka III. és IV. fejezetét.

[32] Lásd a Társult munka törvénye 60. szakaszát, Bgd., 1976.

[33] Lásd a Samoupravna ekonomija organizacija udruženog rada c. könyvünket, Bgd., 1979.

[34] Illetve, ha nem alakult át (J_{at}) *társadalmi tőkévé* (a beruházásokat finanszírozó eszközzé), amely a társult munkán *kívül* összpontosul, s amelyről akkor rajta kívüli társadalmi tényezők döntenek.

[35] Tekintettel azokra a társadalmi szükségletekre a termékek és „kötelezett-

ségek" iránt, amelyeket a tudományos-technológiai forradalom (az új műszaki-technológiai találmányok) idéznek elő.

[36] Lásd a 33. jegyzetben idézett könyvünket.

[37] Lásd a Társult munka törvénye 115. szakaszát, Bgd., 1976.

[38] Ami semmiképpen sem jelenti azt, hogy az ilyen munkaszervezetet fel kell számolni, tönkre kell tenni. Ellenkezőleg, az összetételét fokozatosan optimálissá kell változtatni (1. kép, 2. képlet) — új kapcsolatok kiépítésével, amelyek a részeket (a felosztott alapszervezeteket) összekapcsolják termelési-technológiai és gazdasági (jövedelmi) egésszé, vagyis megnyílik az út a munkaszervezetek közötti dezintegráció-integráció folyamatában.

[39] Lásd munkánk e fejezetének következő pontját.

[40] A Társult munka törvénye 155. szakaszában meghatározza a kötelező gazdasági és egyéb segélynyújtást veszteség esetén „... a szolidaritás és kölcsönösség elvével összhangban ... ha az közös érdekük (a munkaszervezeté és a társadalmi-politikai közösségé — T. B.) vagy társadalmi érdek."

[41] A célok globális rendszeréről: az optimális saját célok elérése és érdekek érvényesítése a közös célok megvalósításával (lásd bővebben a Principi ekonomije organizacije udruženog rada socijalističkog samoupravljanja c. könyvünkben, Savremena administracija, Belgrád, 1978.).

[42] Dr. Miladin Korać (a Socijalistički samoupravni način proizvodnje c. könyvében Bgd., 1977. 147. old.) az „önigazgatási termelési egységek" veszteségét *ügyviteli* veszteségként határozza meg és „... ez *munkabeli veszteséget* képez (a munkaszervezetnek), mely nem kapott társadalmi elismerést az árucsere folyamatában". A Társult munka törvényének 154. szakasza szerint a társult munka alapszervezete veszteséges, „... ha a zárszámadás szerint nem valósított meg olyan összegű jövedelmet, hogy fedezze az ideiglenesen elszámolt és kifizetett személyi jövedelmet vagy hogy fedezze a törvénnyel szavatolt összegű személyi jövedelmet arra az elszámolási időszakra, amelyre a személyi jövedelmet nem tudta ideiglenesen elszámolni és kifizetni, illetőleg amelyre a törvénnyel szavatolt személyi jövedelmet nem tudta fedezni".

[43] Az áru igazi költsége értelmében (lásd Marx: A tőke III. köt., Bp., 1956., 52. oldal).

[44] Mint a proporcionális (Kpr) és a relatívan fix (Krf) költségek összegét.

[45] Lásd e munka III. fejezetét.

[46] Például a kedvezőtlen anyagbeszerzési feltételek, a műszaki-technológiai tényezők elavultsága és hasonlók miatt.

[47] Rámutatva arra a lehetőségre, hogy az összmunkafolyamat szempontjából szükséges egyes társultmunka-alapszervezet „deficitáris, alacsony felhalmozó-képességű" lesz, Edvard Kardelj (az Ostvarivanje ustavnih načela u udruženom radu c. művében Bgd., 1974., 29. oldal) leszögezi: „... Itt nem kell utólagosan felosztani a jövedelmet, vagyis ezt az alapszervezetet a *munkásaival való valamiféle szolidaritás* (kiemelte T. B.) alapján beiktatni, hanem a megfelelő önigazgatói okmányban előirányozni, hogy a közös jövedelemből folyósított ilyenfajta szubvenció elismerhető a szóban forgó alapszervezet jövedelmeként.

Tehát ezek jövedelmét állandóan szubvencionálják, úgyhogy a munkásaik is érdekelté válnak az olyan társultmunka-alapszervezetek létezéséért, amelyek önállóan rendelkeznek az egész jövedelemmel, beleértve a *szubvenciót is.*" (kiemelte T. B.).

Fordította *LAKI Mária*

Rezime

Tokovi reprodukcije u organizacijama udruženog rada socijalističkog samoupravljanja

Ova studija je nastavak rada koji je objavljen u prethodnom broju ovog časopisa. Rad se sastoji od tri osnovna dela i to:

— ekonomski odnosi između osnovnih organizacija udruženog rada i tokovi reprodukcije,
— samofinansiranje udruživanjem dohotka i tokovi reprodukcije,
— prihod, dohodak, gubitak i tokovi reprodukcije.

Analizirajući ekonomske odnose između osnovne organizacije udruženog rada prof. dr Tomislav Bandin konstatuje, da ekonomski odnosi nisu samo faktor ostvarivanja dohotka već faktor obezbeđivanja normalnih tokova reprodukcije. Istovremeno naglašava da uprošćeno, jednostrano tretiranje ekonomskih odnosa može dovesti do parcijalizacije tokova reprodukcije i individualizacije ciljeva i interesa.

U poglavlju „Realno raspoređivanje zajedničkog prihoda i tokovi reprodukcije" ukazuje na pojam zajedničkog prihoda i na način njegovog raspoređivanja. Autor se posebno bavi problematikom pronalaženja realnog kriterijuma za raspodelu zajedničkog prihoda i dohotka. Ukazuje na pozitivnu i negativnu stranu svakog mogućeg faktora kao kriterijuma.

U tačci „Odstupanje od realnog raspoređivanja zajedničkog prihoda i tokovi reprodukcije" autor nabraja faktore, koje mogu dovesti do tog „poremećaja". To su na primer sledeći faktori: neusklađenost ponude i tražnje, neke dogovorene mere u oblasti društvene reprodukcije, monopolske pozicije i ponašanje itd. Autor posebno naglašava da ti poremećaji mogu biti takvih razmera da ugroze, ili čak da dovedu do prekida tokova reprodukcije.

U petom poglavlju autor analizira problematiku samofinansiranja, i konstatuje da finansijski odnosi između onsnovnih organizacija udruženog rada nisu samo faktori ostvarivanja dohotka već su faktori proširene reprodukcije. Posebno ukazuje na posledice loše uspostavljenih finansijskih odnosa između osnovnih organizacija udruženog rada.

Prilikom tretiranja problematike ekonomske motivisanosti udruživanja dohotka, autor konstatuje: „Udruživanjem dohotka, odnosno rada i sredstava, u cilju povećanja (rasta) dohotka po osnovi učešća u povećanom (priraslom) zajedničkom prihodu (koji je funkcija rasta zajedničkog proizvoda) prevladava se individualizacija ciljeva i interesa; parcijalizacija proširene reprodukcije na „moju" i „tvoju" bez interesa i *društvene odgovornosti* za celinu i ekonomsku efikasnost te reprodukcije."

U šestom poglavlju autor analizira problematiku, kako prihod, dohodak i gubitak utiču na tokove reprodukcije. Da bi ovu složenu problematiku objasnio izlaganje počinje sa objašnjavanjem pojmova tih ekonomskih kategorija.

Autor konstatuje da osnovne organizacije udruženog rada stiču ukupan prihod direktnom realizacijom svojih proizvoda ili usluga ili učešćem u zajedničkom prihodu. Detaljno analizira problematiku sticanja i raspoređivanja dohotka, posebno je obradio problem primarno raspoređivanje dohotka i posebno raspoređivanje čistog dohotka. Detaljno i precizno je razrađena problematika, kada su osnovne organizacije udruženog rada zainteresovane za sanaciju neke osnovne organizacije udruženog rada koja, posluje sa gubitkom.

Zusammenfassung

Die Reproduktionsprozesse in den selbstverwalteten sozialistischen Arbeitsorganisationen

Diese Studie ist die Forsetzung der Arbeit, die in der letzten Nummer unserer Zeitschrift erschien. Die Arbeit besteht aus drei grundsätzlichen Teilen uzw.:

— die wirtschaftlichen Verhältnisse zwischen den Grundorganisationen der vereinigten Arbeit, und die Reproduktionsprozesse.

— Die Selbstfinanzierung, durch Vergemeinschaftlichung der Einkommen und die Prozesse der Reproduktion.

— Erträge, Einkommen, Verluste und die Prozesse der Reproduktion.

Bei der Analyse der wirtschaftlichen Verhältnisse zwischen den Grundorganisationen, stellt Prof. Bandin fest, dass die geerbten Verhältnisse nicht nur Voraussetzungen der Einkommenserzeugung, sondern auch der Reproduktionsprozesse sind. Er unterzeichnet gleichzeitig, dass die einseitige, simplifizierte Auffassung der wirtschaftlichen Verhältnisse zur Partialisation der Prozesse und zur Individualisation der Ziele und Interessen führen kann.

Im Kapitel „Die sachliche Teilung des gemeinsamen Einkommens und die Prozesse der Reproduktion" wird auf dem Begriff des gemeinsamen Einkommens, und auf seine Verteilung hingewiesen. Der Verfasser befasst sich besonders mit dem Problem der Ermittlung von reellen Kriterien für die Teilung des gemeinsam erzielten Ertrags und Einkommens. Er verweist auf alle positiven und negativen Eigenschaften jeder Funktion, die als mögliches Kriterium verwendet werden kann.

In dem Teile „Abweichungen von der reellen Teilung des gemeinsamen Einkommens und die Prozesse der Reproduktion" werden die Faktoren aufgezählt, die zu solchen „Abweichungen" führen können. Das sind zum Beispiel diese Tatumstände: Missverhältnisse im Angebot und Nachfrage; vereinbarte Bestimmungen im Ramen der gesellschaftlichen Reproduktion; monopolistische Positionen und Benehmen, usw. Der Verfasser weist besonders darauf hin, dass diese Missverhältnisse so stark sein können, dass sie Gefährdung der Reproduktionsprozesse und sogar deren Abbrechen verursachen können.

Im fünften Kapitel analisiert der Verfasser die Problematik der Selbstfinanzierung und stellt fest dass die finanzielle Verhältnisse zwischen der Grundor-

ganisationen der gemeinschaftlichen Arbeit nicht nur Faktoren der Einkommenserzeugung, sondern auch Faktoren der gesellschaftlichen Reproduktion sind. Er weist besonders auf die möglichen Konsequenzen der unrichtig bestellten finanziellen Verhältnisse der Grundorganisationen hin.

Bei der Behandlung der wirtschaftlichen Motivation der Vereinigung des Einkommens, stellt der Verfasser fest: „durch Vereinigung des Einkommens, bzw. der Arbeit und Arbeitsmittel, um die erreichte Vergrösserung (das Wachstum), durch die Beteiligung in grösseren (angewachsenen), gemeinsamen Ertrage zu erzielen, (die sich als Funktion der gemeinsamen vergrösserten Produktion meldet), wird die Möglichkeit der Individualisation der Ziele und interessen; der Partialisation der erweiteten Reproduktion, auf „meine" und „deine" Beteiligung, das sonst zur gesellschaftlichen Unverantwortlichkeit im Ganzen und in der Effektivität der Reproduktion führen kann, überwunden".

Im sechsten Kapitel analisiert der Verfasser die Problematik, wie das Einkommen und der Verlust auf die Reproduktionsprozesse wirken. Um diese komplizierte Problematik zu erklären, fängt er mit der Definition dieser wirtschaftlichen Kategorien an.

Der Verfasser konstatiert dass die Grundorganisation der vereinigten Arbeit ihren Ertrag, durch die direkte Realisation ihrer Erzeugnisse am Markte oder durch Beteiligung an dem gemeinschaftlichen Ertrag, erzielen kann. Die Problematik der Einkommenserzeugung und Zerteilung wird einzeln analisiert mit besonderen Hinweis auf die primäre Teilung des Einkommens und des Reineinkommens. Auch die Probleme der Interessiertheit der Grundorganisationen an der Sanierung einer Verluste erzielenden Grundorganisation, werden einzeln und detailliert bearbeitet.